

37
М-46

Шукурулло МАРДОНОВ

**ПЕДАГОГИКА ФАНИДАН ЎҚИТИШНИНГ
ЭЛЕКТРОН-МОДУЛЛИ ДИДАКТИК ТАЪМИНОТИНИ
ИШЛАБ ЧИҚИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ**

Олий таълим муассасалари учун
ўқув-ўқувчи қўлланма

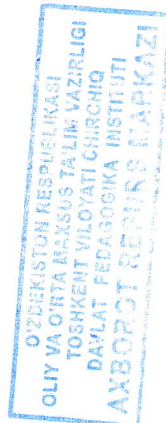

37
ш-46

ШУКУРУЛЛО МАРДАНОВ

**ПЕДАГОГИКА ФАНИДАН
ЎҚИТИШНИНГ ЭЛЕКТРОН-МОДУЛЛИ
ДИДАКТИК ТАЪМИНОТИНИ
ИШЛАБ ЧИҚИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ**

-8995-

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУСТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институти

ШУКУРУЛЛО МАРДОНОВ

**ПЕДАГОГИКА ФАНИДАН
ЎҚИТИШНИНГ ЭЛЕКТРОН-МОДУЛЛИ
ДИДАКТИК ТАЪМИНОТИНИ
ИШЛАБ ЧИҚИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ**
(Олий таълим муассасалари учун ўқув-услубий
қўлланма)

УЎК 37.013
КБК 74.26

Мардонов Ш.Қ. Педагогика фанидан
ўқитишнинг электрон-модулли дидактик
таъминотини ишлаб чиқиш технологияси.
Ўқув-услубий қўлланма. Чирчиқ, 2021. – 84 б.

Маъмур ўқув-услубий қўлланмада “электрон ўқув модули” тушунчаси, электрон ўқув модулининг турлари, тамойиллари ва уни яратиш босқичлари ҳамда виртуал амалий ва виртуал лабораториянинг имкониятлари кўрсатиб берилади. Тадқиқот натижасидан педагогика олий ўқув юрғларида “Педагогика” фанини ўқитиш жараёнида услубий кўрсатма сифатида фойдаланиш мумкин.

Қўлланма олий ўқув юрғлари профессор-ўқитувчилари, бакалаврлари, магистрлари, малака ошириш ва қайта тайёрлаш тизими мутахассисларига мўлжалланган.

Маъсул муҳаррир: проф. Г.И. Муҳамедов
Таърихчилар: проф. У.И. Махкамов
п.ф.д. Ж.Э. Усаров

ISBN-978-9943-6932-5-8

Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институти
илмий кенгашининг 7-сонли қарори билан нашр этилди.

© Марданов Ш.Қ.
© «Ishonchli hamkor» nashriyoti, 2021.

Кириш

Глобаллашув шароитида жаҳондаги ахборот алмашинуви ҳамда фан ва техниканинг замонавий ютуқларига таянган янги ахборот муҳитининг шаклланиши таълим тизимининг кенг қамровли сифатли ривожланишини назарда тутлади, бу ўз навбатида, педагогика фанини янгилаш учун имкониятлар яратади. Таълим тизимига рақамли технологияларнинг кириб бориши узлуксиз, шахсга йўналтирилган, турланувчан ва жадал ривожланувчи жараёнга айланмоқда.

Мазкур жараён қатор, шу жумладан, таълим муҳитида замонавий ахборот-коммуникация технологияларидан унумли фойдаланган ҳолда XXI асрда таълим жараёнининг барча иштирокчиларидан талаб этиладиган юқори технологик компетенциялар ва кўникмаларни ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратувчи ЮНЕСКО халқаро ташкилотининг диққат марказида¹.

Халқаро тажрибаларнинг кўрсатишча, ўқитишнинг электрон модулли дидактик таъминотини ишлаб чиқиш технологиясини такомиллаштиришнинг шакл ва методларини, шу жумладан, педагогик назария ва амалиётни сифат жиҳатдан ўзгартириш имконини беради.

Таълимнинг модернизацияси ўқитувчининг касбий компетентлигини ривожлантириш эҳтиёжини яратади, шунингдек, даврнинг замонавий чақириқларига жавоб бера оладиган унинг илмий-методик, тадқиқий фаолиятини ҳам ўзгартиради. Бундай ҳолат таълим жараёнини ташкил этиш ва амалга оширишда сифатли ўзгаришлар, шу жумладан, ўқитувчининг педагогик маҳоратини ошириш, унда замонавий касбий компетенцияларни шакллантириш ва ривожлантиришга олиб келади. Ўқитувчининг касбий фаолият турларидан бири – бу унинг илмий-методик фаолияти ҳамда педагогик фаолиятни амалга ошириш ва такомиллаштиришга оид янги ёндашувларни мустақил равишда топа олиш қобилияти ҳисобланади.

Таълим тизимини ахборотлаштириш соҳасида ривожланишнинг замонавий тенденцияларига мос равишда Ўзбекистон

Республикасида ўқитувчи фаолияти самарадорлигини ошириш мақсадида ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш масаласига алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Ўзбекистон Республикасини 2017-2021 йилларда ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида қайд қилинганидек, илмий-тадқиқот ва инновацион фаолиятни рағбатлантириш, илмий ва инновацион ютуқларни амалиётга жорий қилишнинг самарали механизмларини яратиш, олий таълим муассасалари ва илмий-тадқиқот институтлари қошида махсус илмий-экспериментал лабораториялар очил, юқори технологиялар маркази, технарислар яратишга катта эътибор қаратилмоқда².

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 5 июндаги ПҚ-3775-сон “Олий таълим муассасаларида таълим сифатини ошириш ва уларнинг мамлакатда амалга ошириладиган кенг қамровли ислохотларда фаол иштирокини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори, 2019 йил 8 октябрдаги ПФ-5847-сон “Ўзбекистон Республикаси Олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги Фармонида “Миллий электрон таълим ресурслари яратилишини жавдоллантириш, таълим жараёнида электрон ресурслар ресурслар саноатини босқичма-босқич ошириб бориш, электрон ўқув адабнаёллар яратиш, уларни мобил қурилмаларга юклаб олиш мақсадида кутубхоналарда QR-код ёрдамида электрон ресурслар ҳақидаги ахборотларни жойлаштириш тизимини яратиш”³.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси биринчи Президентининг 2012 йил 21 мартдаги “Замонавий ахборот-коммуникация технологияларини янада жорий этиш ва ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-1730-сон Қарори республикамызда ахборот-коммуникация технологиялари тараққиётида яна бир муҳим босқич бўлиб қолади. Президент И.Каримов XXI асрни

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сон “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармони// Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 йил, 6-сон, 70-модда.

² Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябрдаги ПФ-5847-сон Фармони (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 09.10.2019 й., 06/19/5847/3887-сон; 30.04.2020 й., 06/20/5987/0521-сон)

³ Baesich P. Alternative models of education delivery: Policy brief, September, 2012. Moscow: UNESCO Institute for Information Technologies in Education, 2012.

маънавий-маърифат асри, илм-фан маданият ва ахборотлар асри деб таърифлаши, ҳозирги даврнинг муҳим белгиси ва хусусиятини ҳам белгилаб берганлигидан дарак беради⁴.

Ҳозирги пайтда таълим жараёнини автоматлаштиришга катта эътибор қаратилмоқда. Таълим жараёнини автоматлаштиришнинг қулай воситаларидан бири компьютер технологияларидан фойдаланишдир. Компьютерларнинг кенг қўлланилиши ўқитувчилар томонидан методик қўлланмаларни тайёрлашдаги мураккабликларни бартараф қилиш ва бу жараённи автоматлаштириш имконини беради. Ахборотларнинг глобаллашуви шароитида таълим жараёни амалиётга ўқитишнинг муҳим воситаси сифатида электрон ўқув модули (ЭЎМ)ни кенг татбиқ этишни тақозо қилмоқда. Чунки, электрон ўқув модули ўқувчи-талабаларнинг мустақиллигини ошириш, мустақил тарзда ўз фаолиятини ташкил этиш ва ўз-ўзини назорат қилиш орқали ўқув жараёнининг самарадорлигини таъминлайди ҳамда бўлажак мутахассиснинг касбий компетентлигини шакллантиришга имкон берувчи мустақил билим олиш фаолиятига онгли муносабатни қарор топтиради.

Таълим тизимини тубдан ислоҳ қилиш, ёш авлодга ҳозирги замон фан ва техника янгилликлари ҳақида чуқур ва ҳар томонлама билим бериш мақсадида қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида» ги Қонуни ва «Қадрлар тайёрлаш миллий дастури» моҳиятидан келиб чиққан ҳолда ўқув жараёнига компьютер ва ахборот технологияларни олиб кириш ва дастурий таъминотини амалга ошириш, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил 23 майдаги «2001-2005 йилларда компьютер ва ахборот технологияларини ривожлантириш, «Интернет»нинг халқаро ахборот тизимларига кенг кириб боришини таъминлаш дастурини ишлаб чиқишни ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида» ги 230-сон Қарориди кўрсатилган олий ўқув юртларининг ўқув жараёнида замонавий компьютер ва ахборот технологияларини кенг жорий этиш вазифасини амалга ошириш мақсадида, Ўзбекистон

⁴ Замонавий ахборот-коммуникация технологияларини янада жорий этиш ва ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 21.03.2012 й.даги ПҚ-1730-сон Қарори. //Ўзбекистон қонун ҳужжатлари тўплами, 2012й., 13-сон, 139-модда. [www.lex.uz]

Республикаси Президентининг 2002 йил 30 майдаги ПФ-3080-сон Фармони ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 6 июндаги «Компьютерлаштиришни янада ривожлантириш ва ахборот коммуникация технологияларини жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Қарори ҳамда уларни амалга ошириш борасидаги Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг белгиланган дастурий тадбирлари ва таклифларида фанлар бўйича электрон дарсликлар яратиш, электрон кутубхоналар ташкил этиш, шунингдек, аҳолининг Интернет тармоғидан кенг фойдаланишини таъминлаш учун алоқа бўлимлари, алоқа корхоналари, Интернет-дўконлар, Интернет-клубларда жамоа тартибда фойдаланиш шохобчаларини ташкил этиш каби товлар илгари сурилган.

Маъмур қарорларнинг мазмун-моҳияти узлуксиз таълим тизимининг моддий-техник базасини яратишни, унинг асосида таълимга ахборот технологияларини жадал татбиқ этишни, коллаборатив, профессор-ўқитувчилардан дарс жараёнида ўзига хос янгилаш усулини қўлланиш, касб маҳоратини доимий такомиллаштириб боришини талаб этади. Шу маънода, ҳар бир профессор-ўқитувчи ўзининг дарс бераётган таълим йўналишига мос келувчи янги педагогик ва ахборот технологияларини ажратиб олишни ҳамда уларни ўқув жараёнига татбиқ этиши, замонавий ўқитиш воситаларидан, жумладан, Электрон ўқув ресурсларидан фойдаланишни билиши, уларни таълим жараёнида фаол қўллай олишини тақозо қилади.

Электрон ўқув ресурслари яратиш, авваламбор, уларни тайёрлаш борасидаги илмий-услубий, ташкилий ва молиявий масалаларни ҳал қилиш, таълим тизимида Қадрлар тайёрлаш миллий дастури мақсадларига эришишни таъминлашга қаратилган чораларни ишлаб чиқишни талаб қилади.

Электрон ўқув ресурслари (ЭЎР) замонавий ахборот технологиялари муҳитида ўқитишнинг дидактик, дастурий ва техник интерфаол мажмуасидан иборат бўлиб, у анъанавий ўқув мажмуалардан фарқли ўлароқ, ўқитишнинг компьютер ва анъанавий технологиялари мажмуаси сифатида таълимда намоён бўлади.